

**Skoczylas-Krotla, Edyta / Ordon,
Urszula**

**Edukacyjny i kulturotwórczy wymiar
pracy muzeum**

Mazowieckie Studia Humanistyczne 10/1 2, 253-260

2004

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych oraz w kolekcji mazowieckich czasopism regionalnych mazowsze.hist.pl.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach
dozwolonego użytku.

Edyta Skoczylas-Krotla
Urszula Ordon

EDUKACYJNY I KULTUROTWÓRCZY WYMIAR PRACY MUZEUM

W historii człowieka muzea spełniały różnorodne zadania (dokumentowanie, konserwowanie, przechowywanie eksponatów), do których współcześnie dołączyć należy działalność oświatową muzeum i jego pedagogiczne oddziaływanie, łączące się najczęściej ze sferą przeżyć emocjonalnych. Dominującą rolę w działalności placówki odgrywa bezpośredni kontakt z eksponatami, których wartość społeczno-historyczna oddziałuje w znacznie większym stopniu niż słowa¹.

Ważny w pracy muzeum jest aspekt edukacyjny, realizowany poprzez: objaśnienia ekspozycji, oprowadzanie wycieczek, odczyty, filmy o sztuce, młodzieżowe koła przyjaciół muzeum, organizację wystaw objazdowych, zajęcia (lekcje) muzealne. Działania te umożliwiają zwiedzającym poznawanie najważniejszych wartości kulturowych, przyczyniających się nie tylko do pielęgnowania tradycji, lecz także do kształtowania wyobrażeń przyszłości². Do ważnych zadań muzeów należy też uczenie kolekcjonowania dóbr kultury, umożliwienie ich głębszego poznawania i przeżywania. Irena Wojnar, dokonując analizy działalności muzeów, podaje, że oprócz funkcji kolekcjonerskiej, konserwatorskiej, naukowo-badawczej, popularyzatorskiej i edukacyjnej pełnią one również funkcję komunikacyjną³, czyli przekazują informacje za pomocą środków wizualnych. Współczesne muzea w swojej działalności w mniejszym stopniu muszą kłaść nacisk na gromadzenie zbiorów, natomiast ich działalność polega na rozbudzaniu zainteresowań odbiorcy, między innymi poprzez odpowiedni dobór i układ eksponatów.

Tadeusz Gołaszewski, zajmując się działalnością muzeów, zwraca uwagę na jej zakres: od gromadzenia, konserwacji, naukowego opracowywania i udostęp-

¹ J. Fajowski, *Rola i miejsce muzeów w wychowaniu młodzieży*, w: *Biblioteka muzealnictwa i ochrony zabytków*, Warszawa 1980, Seria B, tom LXII, s. 4.

² K. Malinowski, *Psychologiczne i socjologiczne przesłanki kolekcjonerstwa i opieki nad zabytkami*, Poznań 1973, s. 17.

³ I. Wojnar, *Muzea, czyli trwanie obecności*, Warszawa 1991, s. 16.

niania zbiorów do organizowania wystaw, imprez, odczytów, współpracy ze szkołami i innymi instytucjami kulturalno-oświatowymi⁴. Funkcje muzeów ulegają ciągłej przemianie. W związku z tym wyróżnia autor cztery funkcje, które realizują muzea: udostępniającą, wychowującą, nauczającą i upowszechniającą⁵. Za najstarszą uznaje funkcję udostępniającą zbiory i dzieła. Następna funkcja wychowawcza polega na tym, że zwiedzający mają możliwość kształtowania u siebie nawyku obcowania z dziełami sztuki. Funkcja nauczająca daje możliwość prowadzenia systematycznej współpracy z placówkami oświatowymi (przedszkola, szkoły), natomiast funkcja upowszechniająca dotyczy przede wszystkim osób dorosłych. Polega ona, zdaniem autora, na skorzystaniu ze stworzonych przez muzeum warunków do osobistego przeżycia wartości zawartych w zgromadzonych zbiorach i wykorzystaniu ich w osobistym zrozumieniu rzeczywistości.

Tadeusz Olejnik dokonując analizy roli muzeów pisze, że jednym z podstawowych ich zadań jest m.in. udostępnianie społeczeństwu zgromadzonych w nich dzieł poprzez urządzenie wystaw stałych, czasowych i oświatowych wystaw objazdowych. Organizowanie wystaw jest podstawową funkcją oświatową każdego muzeum, niezależnie od jego rodzaju i charakteru prezentowanych zbiorów. Wystawy spełniają rolę kształcącą i wychowawczą, przyczyniając się do poszerzenia wiedzy i rozbudzania zainteresowań zwiedzającego⁶.

Wystawa jako jedna z form pracy muzeów przyczyniła się do tego, że muzea mogą spełniać swoje podstawowe funkcje: poznawczą, wychowawczą i edukacyjną. Zwiedzający tylko poprzez bezpośrednie zetknięcie się z dziełami sztuki ma okazję do ich poznania i głębokiego przeżywania. Edukacyjna funkcja muzeum polega na tym, że daje możliwość osobistego obcowania z dziełem, pomaga dotrzeć zwiedzającym do tych wartości, które są im bliskie⁷. Ponieważ muzea obok wymienionych funkcji spełniają też funkcje demonstracyjne, dlatego urządzone w nich wystawy mają charakter problemowy, a celem ich nie jest tylko pokazywanie poszczególnych zabytków, ale za pomocą zgromadzonych w muzeach eksponatów ukazanie jakiegoś problemu. Każda wystawa muzealna ma wytyczony przez organizatorów cel, jaki zamierza się poprzez nią osiągnąć. Podstawowym celem wystawy historycznej jest zaprezentowanie młodemu odbiorcy treści wydarzeń oraz przekazanie właściwych wzorów postaw patriotycznych⁸. Muzea są w tym wypadku nie tylko źródłem wiedzy dla młodzieży, ale dają możliwość skonfrontowania jej z wcześniej zdobytymi informacjami w szkole.

⁴ T. Gołaszewski, *Muzeum jako instytucja społeczna*, w: *Z problemów aktywnego uczestnictwa w kulturze*, red. B. Suchodolski, „*Studia Pedagogiczne*” 1970, t. XVIII, s. 238.

⁵ *Ibidem*, s. 252.

⁶ T. Olejnik, *Rola muzeów w procesie wychowania obywatelskiego młodzieży*, w: *Biblioteka muzealnictwa i ochrony zabytków*, Warszawa 1977, Seria B, tom XLVI, s. 24.

⁷ S. Szuman, *O sztuce i wychowaniu estetycznym*, Warszawa 1969, s. 110.

⁸ T. Olejnik, *op. cit.*, s. 24.

Lucjan Turowski podaje, że cennym źródłem wiedzy są dla młodzieży muzea wojskowości, historyczne, folklorystyczne, muzea sztuki, muzea literackie, techniki, etnograficzne, wnętrz pałacowych i muzea regionalne⁹. W każdym z tych muzeów zwiedzający mogą odnaleźć ważne informacje przedstawiające dzieje państwa.

Duży wpływ na rozwijanie wiedzy historycznej mają też wymienione wcześniej muzea literackie. Udostępniając zwiedzającym zdjęcia, listy, życiorysy pisarzy, rękopisy dzieł literackich budzą jednocześnie wyobraźnię literacką i historyczną. Maria i Józef Półturzyccy uważają, że głównym zadaniem tych muzeów jest pokazywanie pamiątek po pisarzach, organizowanie wystaw literacko-dokumentacyjnych, w których chodzi o ukazanie związku pisarza z jego epoką. Zdaniem autorów muzea literackie nie mogą być tylko stałą wystawą eksponatów, lecz muszą stale zmieniać się w ramach swojej tematyki¹⁰. Aby uatrakcyjnić ekspozycje wykorzystywane są różne pomysły z dziedziny techniki i teatru. Muzea te nie tylko gromadzą materiały i udostępniają je poprzez wystawy. W swojej działalności wykorzystują takie formy pracy, jak: odczyty, specjalne wydawnictwa, wieczory poezji, spotkania z autorami, konkursy, sesje naukowe.

Muzea literackie proponują młodzieży także inne, ciekawe imprezy. Kazimiera Z. Szymańska wymienia m.in.: spektakle teatralne, koncerty, konkursy plastyczne, konkursy czytelnicze, lokalne i ogólnopolskie olimpiady wiedzy o pisarzu, rajdy szlakami twórcy, zloty uczniów ze szkół noszących imię danego autora¹¹. Organizowane w muzeach literackich imprezy, takie jak np. wieczory pamięci poświęcone zmarłym pisarzom, kontakty z pisarzami oraz z przedstawicielami świata nauki i sztuki, stwarzają dogodne warunki do rozwoju osób uzdolnionych literacko. Według K.Z. Szymańskiej, pisząc o roli kulturotwórczej muzeów nie można pominąć ich działalności wydawniczej. Publikacje muzeów mają charakter informacyjny, naukowy, popularyzatorski lub artystyczny. Są to m.in. foldery, afisze, ulotki, zaproszenia, katalogi wystaw, kieszonkowe tomiki poezji¹².

Należy podkreślić, że zwiedzanie muzeów literackich, umożliwiające dzieciom i młodzieży poznanie własnego dziedzictwa kulturowego, powinno odbywać się od wczesnego dzieciństwa. Należałoby je realizować na każdym etapie edukacji poprzez formy i metody dostosowane do rozwoju psychofizycznego i intelektualnego dziecka oraz jego możliwości percepcyjnych i kreatywnych¹³.

Muzeum jest nie tylko instytucją, która gromadzi i konserwuje zbiory, ale przede wszystkim jest ważnym ośrodkiem kulturalnym, który prowadzi akcje

⁹ L. Turowski, *Muzeum – swoista instytucja edukacyjna*, Warszawa 1999, s. 109.

¹⁰ M.J. Półturzyccy, *Muzea literackie w nauczaniu języka polskiego*, Warszawa 1978, s. 10.

¹¹ K.Z. Szymańska, *Muzea literackie w Polsce*, Częstochowa 1994, s. 9.

¹² *Ibidem*, s. 10.

¹³ B. Mamcarz, *Muzea literackie w nauczaniu języka*, w: *Nowatorskie tendencje w edukacji wczesnoszkolnej*, pod. red. J. Kidy, Rzeszów 1998, s. 292.

dydaktyczną dla zwiedzających. T. Munro uważa, że muzeum obok funkcji kolekcjonerskich i naukowo-badawczych realizuje też funkcje oświatowe, edukacyjne i kulturotwórcze¹⁴. Autor ten podkreśla, że muzeum sztuki, jako instytucja edukacyjna, może prowadzić poradnictwo dla osób uzdolnionych artystycznie. Zadaniem tej instytucji jest przede wszystkim uczenie młodzieży i dorosłych wartościowego spędzania czasu wolnego, rozwijania swoich zdolności artystycznych oraz przeżywania piękna. Głównym zadaniem muzeum jest nauczanie widzenia piękna w dziełach sztuki a głównym zadaniem instruktorów muzeum jest rozwijanie zdolności spostrzegania szczegółów składających się na dzieło sztuki¹⁵.

Istniejący w polskim muzealnictwie szeroki podział na muzea specjalistyczne daje możliwość wielostronnego wykorzystania muzeów dla realizacji programów edukacyjnych zreformowanej szkoły. Muzea sprzyjają rozwojowi twórczej osobowości, kształtują człowieka pod względem estetycznym, moralnym, intelektualnym oraz społecznym. Niezależnie od specjalności, jaką muzea reprezentują, wpływają na ogólny rozwój jednostki. Wspólnie z innymi placówkami upowszechniania kultury służą kształtowaniu postaw młodego pokolenia. Różnorodność stosowanych przez muzea form pracy wiąże się nie tylko z kształcącymi, ale też z wychowawczymi zadaniami szkoły, ponieważ formy pracy oświatowej i wystawienniczej, które są stosowane w muzeach mają jednocześnie wartości poznawcze oraz wychowawcze. Józef Fajowski pisze, że „to wszystko, co wzbogaca wiedzę, dostarcza zarazem doznań estetycznych, uczy patrzeć i dostrzegać piękno, rozumieć bieg dziejów i własne miejsce we współczesności”¹⁶.

Muzea to instytucje, które nie tylko przechowują i opracowują naukowo zabytki, lecz także upowszechniają kulturę, a więc czynnie i planowo prowadzą działalność popularyzatorską oraz udostępniają swoje zbiory, także poza własnymi salami ekspozycyjnymi. Zdaniem I. Wojnar współczesny człowiek odczuwa potrzebę bezpośredniej konfrontacji własnej wiedzy z oryginalnym dziełem sztuki, z przeszłością, eksponatem przyrodniczym, technicznym. Placówki muzealne stały się doskonałym źródłem upowszechniania kultury oraz wiedzy o świecie, przyrodzie, przeszłości i współczesności. Wystawa muzealna jest pomocą naukową, wprowadzeniem w świat sztuki, historii najnowszej oraz tej z odległych dziejów, zapoznaje również z tradycjami¹⁷.

Muzea, prowadząc działalność edukacyjną, organizują przede wszystkim spotkania z wybitnymi twórcami, odczyty, wykłady, seminaria naukowe, metodyczne, zwiedzanie muzeów, dyskusje na ciekawe tematy, konwersatoria z udziałem historyków i teoretyków sztuki. Głównym celem tejże działalności jest zaintereso-

¹⁴ *Wychowanie przez sztukę*, red. I. Wojnar, Warszawa 1965, s. 194.

¹⁵ *Ibidem*, s. 196.

¹⁶ J. Fajowski, *op. cit.*, s. 7.

¹⁷ *W kręgu wychowania przez sztukę*, red. I. Wojnar, Warszawa 1974, s. 148.

wanie ludzi tymi zagadnieniami, które w muzeum są wyrażane eksponatami i stanowią ważne osiągnięcia w kulturze, w rozwoju cywilizacji i w życiu społeczeństw. Chronologiczny układ zbiorów i ich problemowa prezentacja sprzyjają rozwijaniu zainteresowań naukowych, artystycznych, technicznych, literackich, etnograficznych, historycznych i kulturoznawczych¹⁸.

Duże znaczenie mają organizowane „wycieczki po muzeum”, które uczą zwiedzania metodycznego, systemowego, uporządkowanego i problemowego, umożliwiającego głębsze poznanie i zrozumienie idei, epoki, kierunku w sztuce, a także znaczenia określonego wydarzenia historycznego. Organizowane przez muzea wycieczki metodyczne uczą kultury zwiedzania, umiejętności dostrzegania tego, co szczególnie ważne, przeżywania i zapamiętywania najbardziej charakterystycznych cech oglądanych eksponatów. Głęboki sens wychowawczy i kulturotwórczy mają organizowane przez muzea spotkania z historykami sztuki i teoretykami sztuki. Umożliwiają one uzyskanie informacji, dzięki którym możliwe jest głębsze zrozumienie i przeżywanie kontaktów ze zgromadzonymi w muzeach eksponatami. Są to okazje do stawiania pytań dotyczących: genezy dzieł sztuki, ich wartości poznawczej, artystycznej i technicznej, ich losów społecznych oraz miejsca w kulturze i cywilizacji. Czynnikiem budzącym duże zainteresowanie kulturą, cywilizacją i życiem społecznym są organizowane przez muzea spotkania z twórcami dzieł naukowych, artystycznych i technicznych. Spotkanie np. z archeologiem w muzeum zachęca do refleksji na temat odkryć archeologicznych. Natomiast spotkania z uczonymi dają szansę osobistego poznania wybitnych przedstawicieli świata nauki, ich poglądów i sposobów myślenia. Stwarzają okazję do konfrontacji własnych zapatrywań na naukę, sztukę i technikę ze stanowiskami znakomitych badaczy i twórców. Inną atrakcyjną formą promowania kultury w muzeach są organizowane tam monograficzne wystawy eksponatów, np. wystawa szopek bożonarodzeniowych przyczynia się do pogłębienia wiedzy o religijności społeczeństwa, a także uczy szacunku dla kultury ludowej¹⁹.

Ważną rolę odgrywają też w muzeach przewodnicy oprowadzający wycieczki młodzieży i dorosłych. Ich wiedza, kompetencje, kultura językowa, umiejętność kierowania uwagi zwiedzających przyczyniają się do tego, że pobyt w muzeum staje się dla uczestniczących osób przeżyciem intelektualnym i estetycznym. Muzea organizują też imprezy: uroczystości, spotkania, wieczory wspomnień, przeglądy. Udział w tego typu imprezach uświadamia uczestniczącym w nich osobom znaczenie określonego wydarzenia, jego rolę i miejsce w kulturze polskiej²⁰.

Muzea są instytucjami, które uczą nie tylko szacunku dla tradycji, ale rozumienia tej tradycji i potrzeby jej kontynuacji. Kazimiera Z. Szymańska twierdzi,

¹⁸ L. Turowski, *op. cit.*, s. 13.

¹⁹ *Ibidem*, s. 15.

²⁰ *Ibidem*, s. 16.

że kultura w świadomości człowieka to m.in. zbiór dzieł odziedziczonych po wielkich twórcach, a zapoznanie się z nim jest zadaniem stojącym przed społeczeństwem. Wejście w obręb kultury, przygotowanie do jej czynnego odbioru, kształtowanie postawy twórczej i umiejętności intelektualnego działania nie może odbywać się bez udziału różnych instytucji, do których należą m.in. muzea. Szczególną rolę w sferze edukacji kulturalnej społeczeństwa pełnią muzea literackie, w których odbiorca ma możliwość bezpośredniego kontaktu z dokumentacją biograficzną, bibliograficzną, a także ikonograficzną dotyczącą określonego autora lub zjawiska literackiego²¹.

Ekspozycja ułatwia percepcję twórczości danego pisarza, przemawia do wyobraźni i uczuć. Lekcje prowadzone w placówkach muzealnych zachęcają do poszukiwania, rozbudzają zainteresowania kolekcjonerskie, wyrabiają nawyk odwiedzania muzeów i galerii. K.Z. Szymańska pisze, że placówki muzealne są instytucjami łączącymi lokalne społeczności, zachęcają do podejmowania inicjatyw kulturalnych, np. lokalni społecznicy zakładają stowarzyszenia kulturalno-literackie, wspierają działalność muzeów. Bezpośrednie kontakty z pisarzami goszczącymi w muzeach sprzyjają rozwojowi życia kulturalnego, stwarzają warunki sprzyjające rozwojowi osób o uzdolnieniach literackich.

Ważne funkcje edukacyjne spełniają też muzea regionalne. Zadanie ich polega na gromadzeniu, konserwowaniu i udostępnianiu zwiedzającym eksponatów związanych z regionem, jego historią, tradycją i kulturą. Muzea regionalne przyczyniają się też do umacniania więzi społecznej. Zbiory muzealne są traktowane jako wspólny dorobek mieszkańców regionu, co zachęca ich do gromadzenia rodzinnych i osobistych pamiątek, które są cennym materiałem dla poznania i udokumentowania dziejów regionu. Muzea regionalne uczą więc postrzegania własnego regionu za pomocą zgromadzonych w nich eksponatów. Przede wszystkim tworzą zwyczaj zbierania, przechowywania i prezentowania wytworów kultury materialnej i duchowej mieszkańców danego regionu. Ich zadaniem jest m.in. zapoznanie mieszkańców z kulturą regionu i jej dziejami, kształtują poczucie odpowiedzialności za ocalenie zabytków. Dzięki muzeom regionalnym kultura regionalna jest postrzegana jako zespół specyficznych, środowiskowych wartości, wzorów zachowań, dziejów i doświadczeń jako składnik kultury ogólnopolskiej²². Prowadząc działalność zbieracką, naukowo-badawczą, popularyzatorską, edukacyjną, poprzez którą przygotowują mieszkańców regionu do gromadzenia i przechowywania rodzinnych pamiątek stanowiących ważne źródło poznawania i udokumentowania dziejów kultury regionu, przyczyniają się do pełniejszego zrozumienia przez mieszkańców regionu związku historii ze współczesnością, kultury materialnej z kulturą duchową. Muzea regionalne, pisze L. Tuross, zapoznają

²¹ K.Z. Szymańska, *op. cit.*, s. 9.

²² L. Tuross, *op. cit.*, s. 122.

zwiedzających z: budownictwem mieszkalnym, utworami muzycznymi, literacjami, tańcami, zwyczajami, systemem wartości, stylem życia, obrzędami, wierzeniami, sposobami spędzania wolnego czasu. Wszystkie te przejawy kultury regionalnej kształtują u mieszkańców zdolność do identyfikacji z tą kulturą²³.

Dużą rolę w upowszechnianiu kultury przez muzea odgrywają organizowane przez te instytucje: odczyty, spotkania, koncerty, dyskusje, kursy. W ramach tych form oświatowych muzea przekazują wiedzę o zgromadzonych zbiorach, uczą postrzegania ich wartości historycznej, użytkowej, estetycznej, dokumentalnej. Dotyczy to przede wszystkim muzeów sztuki, archeologicznych, historycznych i regionalnych. Dzięki tym odczytom, dyskusjom, spotkaniom z twórcami sztuki, zwiedzający mogą nie tylko zdobywać ciekawe informacje, lecz także wyjaśniać wątpliwości, które nasuną się podczas oglądania dzieł sztuki. Zwiedzanie muzeów umacnia w ludziach przekonanie o tym, że warto rozwijać swoją indywidualność uczuciową, obyczajową i utrwałać ją w działalności zawodowej, społecznej i w życiu rodzinnym. Zgromadzone w muzeach przedmioty, które charakteryzują się pomysłowością, pięknem, użytecznością, trwałością, skłaniają zwiedzających do zastanowienia się właśnie nad zachowaniem indywidualności²⁴. Wyjątkowość muzeów, jako placówek promujących kulturę, polega na tym, że umożliwiają one zwiedzającym bezpośredni kontakt z eksponatami jako świadectwami kultury duchowej społeczeństwa. Kontakt z wytworami kultury materialnej i duchowej społeczeństw różnych epok umożliwia zrozumienie wydarzeń i prawidłowości rozwoju kultury.

Muzeum, jako instytucja rozpowszechniająca kulturę i wychowująca społeczeństwo, poszukuje kontaktu i stałej współpracy ze szkołami. Tadeusz Gołaszewski uważa, że podstawowym względem, który wskazuje na możliwości i potrzebę współpracy szkoły z muzeum jest uznanie zasady pogłębłości, to znaczy łączenia nauczania werbalnego (słownego) z demonstrowaniem, naocznym ukazywaniem przedmiotu, o którym się mówi²⁵.

Zadaniem szkoły oraz muzeum jest przygotowanie dzieci i młodzieży do rozwijania osobowości. Przygotowanie to polega na rozbudzaniu zainteresowań różnymi dziedzinami nauki, sztuki i techniki. Współpraca muzeów ze szkołami obejmuje takie działania, jak: organizowanie wycieczek dzieci i młodzieży do muzeów pod opieką nauczycieli, współdziałanie przewodników muzealnych w oprowadzaniu wycieczek, organizowanie, programowanie i prowadzenie lekcji muzealnych, przygotowywanie wystaw przeznaczonych specjalnie dla młodzieży szkolnej, organizowanie kursów dla młodzieży pozwalających zdobyć wiedzę o kulturze, sztuce, nauce i technice, organizowanie spotkań z pracownika-

²³ *Ibidem*, s. 121.

²⁴ *Ibidem*, s. 139.

²⁵ T. Gołaszewski, *Dziecko w muzeum*, Warszawa 1967, s. 30.

mi naukowymi muzeum na tematy związane z historią kultury i muzealnictwa. Zdaniem Gołaszewskiego, podstawową metodą oddziaływania szkoły z muzeum jest pogadanka, lecz nie chodzi tu o ciągły wykład typu szkolnego, lecz o możliwie swobodną rozmowę, w której głos zabierają również dzieci²⁶. Ponieważ podczas pobytu dziecka w muzeum najważniejszy jest jego kontakt z dziełem sztuki lub zabytkiem, dlatego pogadanka ma charakter komentarza, objaśnienia, a decydujący jest dobór materiału ilustracyjnego, którym może być ekspozycja muzealna (wybrane eksponaty), dzieła sztuki lub zabytki dobrane specjalnie na potrzeby zajęć z magazynów muzeum, kopie, reprodukcje, fotografie, przezrocza, filmy, a także zabytki architektury.

Niezwykle interesujące są zajęcia z dziećmi na wycieczkach do miasta z nastawieniem na oglądanie określonych zabytków architektury. Nie jest to zwykłe zwiedzanie miasta, lecz zwiedzanie tematyczne, w czasie którego dzieci same starają się, np. określić styl oglądanych budowli, ich pierwotne przeznaczenie, przypominają sobie, co słyszały o ich historii²⁷.

Innym środkiem oddziaływania, którym posługują się muzea w swojej działalności wśród dzieci jest film oświatowy. Stosuje się go wtedy, gdy nie ma możliwości bezpośredniego ukazania problemu będącego przedmiotem spotkania. Na przykład, gdy jest mowa o procesie twórczym artysty lub jego warsztacie, można dzieci zaprowadzić do pracowni malarskiej, graficznej lub rzeźbiarskiej, ale można też pokazać film, który będzie z tym tematem związany²⁸. T. Gołaszewski uważa, że istnieje też możliwość prowadzenia w muzeum zajęć z dziećmi niezależnie od toku nauczania szkolnego. Chodzi tu o imprezy muzealne, czyli pokazy eksponatów połączone z tekstem i muzyką. Imprezy takie mogą być organizowane albo w pomieszczeniach muzealnych, albo w przedszkolach czy w domach kultury. Możliwości wykorzystania w praktyce edukacyjnej muzeów wraz ze zgromadzonymi eksponatami są zatem bardzo szerokie i stanowią przedmiot badań nowej subdyscypliny pedagogiki – muzeopedagogiki²⁹.

²⁶ *Ibidem*, s. 37.

²⁷ *Ibidem*, s. 39.

²⁸ *Ibidem*, s. 42.

²⁹ *Leksykon – pedagogika*, pod red. B. Milerskiego i B. Śliwerskiego, Warszawa 2000, s. 127.